

Lav og Korporationer blev vel ved at bestaa som frivillige Foreninger, og Regeringen kunde vedblivende stadfæste Vedtægter for nye frivillige Foreninger af næringsdrivende, men Loven knyttede ingen Rettigheder til denne Stadfæstelse, der ikke synes at have haft væsentlig anden Betydning end den, at der af Stadfæstelsen fulgte et vist Tilsyn af det offentlige med, at Foreningens Midler anvendtes i Overensstemmelse med Vedtægtens Bestemmelser. I de første Aartier efter Næringslovens Fremkomst spiller de næringsdrivendes Foreninger heller ingen Rolle. Tiden var for optaget af at indrette sig efter de nye Former og udnytte de Chancer, disse havde givet, til, at man kunde have Tanke for Sammenslutninger, der mindede om den forældede Tilstand, man nys havde forladt. Efterhaanden begyndte imidlertid Associationerne at træde frem paa Næringslivets Omraade.

Noget før — i 1871 — var de første egentlige Fagforeninger blevet dannet. Samme Aar stiftedes den internationale Arbejderforening for Danmark, som var en Afdeling af den i London i 1864 stiftede Arbejderforening: Internationale. Denne Forening ophævedes ved en af Landsover- samt Hof- og Stadsretten den 2. Februar 1874 afsagt Dom, efter at Justitsministeren i Medfør af § 87 i Grundloven af 1866 (= § 87 i Grundloven af 5. Juni 1849) foreløbigt havde forbudt Foreningen. Under Rets-sagen gjorde Foreningen gældende, at Foreningens Ojemed — at virke for Arbejdernes Beskyttelse, Fremgang og fuldstændige Frigørelse — var lovligt. Heroverfor hævdede Dommen, at afgørende for Spørgsmaalet om Foreningens Lovlighed var ikke alene Ordlyden af Foreningens Vedtægter, men ogsaa Muligheden af en *voldsom* Optræden fra Foreningens Side.

Foreningens Fagsektioner gik, efter at Internationale var ophævet, op i Fagforeningerne.

Det stærke Røre indenfor Arbejderklassen gav imidlertid Anledning til, at Regeringen i 1875 nedsatte en Kommission til Undersøgelse af Arbejderforholdene i Danmark, som ogsaa beskæftigede sig med Organisationen af Mester- og Svendeorganisationer, uden at Kommissionen dog stillede positive Forslag.

Ogsaa Næringslovskommissionen af 1890 beskæftigede sig med Organisationsforholdene og stillede Forslag om, at der i Næringsloven optoges Bestemmelser om økonomiske o. lign. Foreninger, hvortil var knyttet visse Fordele og Rettigheder.

I Mellemtiden var Fagforeninger og Arbejdsgiverforeninger vokset op.

Arbejdernes Organisationer blev i Danmark temmelig kraftige allerede i Slutningen af Firserne og Begyndelsen af Halvfemserne og kunde ofte imødegaa paa virksom Maade Angrebene fra de enten uorganiserede eller i spredte Arbejdsgiverforeninger staaende Arbejdsgivere.

Heraf opstod ganske naturlig Trangen til Centralforeninger, som paa endnu virksomere Maade kunde optage Kampen med Modparten.

I 1896 centraliserede en Del Arbejdsgiverforeninger sig i *Arbejdsgiverforeningen*, der i 1899 omdannedes til *Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening* omfattende alle Fag, og i 1898 stiftedes *De samvirkende Fagforbund i Danmark*.

I 1899 udbrød „den store Lockout“, der omfattede ca. 40 000 Arbejdere og varede ca. 4 Maaneder. Lockouten blev af Arbejderne opfattet som et Forsøg fra Arbejdsgivernes Side paa at komme Arbejderorganisationerne til Livs og knække disses voksende Magt. Af Krav, som Arbejdsgiverne forlangte opfyldt, og som vedrører nærværende Fremstilling, skal bl. a. anføres, at Hovedorganisationerne skulde være *ansvarlige* for Overenskomsternes Gennemførelse.

Konflikten afsluttedes ved Vedtagelsen af det saakaldte „*Septemberforlig*“, der danner den danske Arbejdsrets Grundlov.

III. Forskellige Typer af Foreninger.

A. Foreninger af Arbejdsgivere og Arbejdere.

a) Arbejdsgivere.

Organisationen indenfor Arbejdsgivernes Kreds har væsentlig udviklet sig efter *faglige* Hensyn.

Arbejdsgiverne er i Almindelighed organiserede i *faglige Foreninger* indenfor et mindre *lokalt* Omraade.